

РОЗДІЛ II

Методологія та методи соціологічних досліджень

УДК 311.2:316.4.063

Суб'єктивний та об'єктивний складники оцінки загроз у системі комплексного соціологічного моніторингу безпеки життєдіяльності особистості

Людмила Калашнікова –

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології,
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна
E-mail: lvkalashnikova198@gmail.com

У статті досліджено проблеми організації та проведення моніторингових розвідок у сфері особистісної безпеки, пов'язаних зі створенням системи базових індикаторів вимірювання. Подано визначення інтегрального показника рівня безпеки життєдіяльності, що об'єднує об'єктивну й суб'єктивну оцінки загроз. Визначаючи безпеку життєдіяльності як складне утворення, що передбачає формування мотивації особистісної безпеки, розвиток комплексу знань і навичок сучасного розпізнавання можливих загроз безпеці, знання стандартних правил поведінки в екстремальних ситуаціях, уміння реалізовувати дії щодо самозбереження, ми аргументували вибір саме суб'єктивних показників для оцінки загроз безпеці життєдіяльності людини, до яких віднесено індекси тривожності, страху, схильності до ризику, незахищеності, довіри й упевненості в майбутньому.

Received: February, 2017

1st Revision: Mart, 2017

Assepted: April, 2017

Ключові слова: особистісна безпека, колективна безпека, соціологічний моніторинг, об'єктивна та суб'єктивна оцінки загроз.

Kalashnikova Lyudmila. Subjective and Objective Components of the Evaluation of Threats in a Complex System of Sociological Monitoring of the Safety of the Individual. In the article the problems of organizing and conducting monitoring studies in the field of personal safety related to the establishment of a system of basic indicators (benchmarks) for the collection of primary empirical data. The theoretical and methodological principles of measuring the integral index of the level of safety which unites objective and subjective assessment of threats are characterized. Attention is concentrated on the understanding of the states of personal and collective security, the nature of the relationship of objective and subjective perception of social reality. The categories of security as a challenge, risk, threat, and danger are reviewed. Among the objective criteria of safety the quantitatively measured natural, technological and social indicators by statistical authorities are allocated. Subjective criteria include indices of anxiety, fear, and inclination to risk, insecurity, trust and confidence in the future. Defining safety as a complex entity, which involves the formation of motivation of personal security, the development of the complex knowledge and skills the modern recognition of potential security threats knowledge of the standard rules of behavior in extreme situations, ability to implement actions towards self-preservation, in the article it is argued the choice of subjective indicators for assessment of threats to the security of human life. Further development of the proposed method will allow optimizing the existing system of protection from hazards to ensure the safety of functioning and development as a particular individual, and society as a whole.

Key words: personal security, collective security, social monitoring, objective and subjective assessment of threats.

Калашнікова Людмила. Субъективная и объективная составляющие оценки угроз в системе комплексного социологического мониторинга безопасности жизнедеятельности личности. В статье рассматриваются проблемы организации и проведения мониторинговых исследований в сфере личностной безопасности, связанные с созданием системы базовых индикаторов для сбора первичных эмпирических данных. Дается характеристика принципов измерения интегрального показателя уровня безопасности жизнедеятельности, который объединяет объективную и субъективную оценки угроз. Аргументируется выбор субъективных показателей (индексы тревожности, страха, склонности к риску, незащищенности, доверия и уверенности в будущем) для оценки угроз.

Ключевые слова: личностная безопасность, коллективная безопасность, социологический мониторинг, объективная и субъективная оценки угроз.

Постановка наукової проблеми та її значення. Можливість переходу суспільства на новий рівень розвитку визначається узгодженістю інтересів його членів стосовно цілей і завдань досягнення бажаного майбутнього. Прагнення органів державної влади використовувати енергію змін неможливо реалізувати без урахування реальних потреб громадян. У цьому сенсі особливої значущості набувають моніторингові дослідження громадської думки, що уможливають оцінку, аналіз, відстеження успішності просування соціуму до визначеної мети.

Створення сучасної системи моніторингу стану суспільства передбачає систематизацію наявної та постійно поновлюваної соціальної інформації. Розробка методологічних засад соціологічного моніторингу пов'язана з визначенням системи базових індикаторів вимірювання, методів збору даних, а також принципів й інституціонально-правових засад механізму отримання репрезентативної інформації. Розвиток проектів соціологічних досліджень дасть змогу сформувати єдину інформаційну базу даних.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз наявних у науковій літературі методів виявлення та оцінки загроз безпеці життєдіяльності свідчить про те, що більшість із них орієнтована на визначення інтегрального показника безпеки життєдіяльності особистості, у ролі якого розглянуто тривалість життя. Водночас традиційний апарат дослідження загроз безпеці життєдіяльності використовує переважно методи кількісного аналізу, що констатують факт наявності конкретних небезпек, не визначаючи характеру реальних взаємозв'язків структурних складників як усередині самих об'єктів безпеки, так і їх взаємодії із зовнішнім середовищем. У зв'язку з цим варто говорити про важливість оптимізації методики соціологічного моніторингу загроз за рахунок формалізації опису предметної сфери системи безпеки життєдіяльності, а також про потребу нового трактування інтегрального індексу безпеки життєдіяльності особистості, який би об'єднував суб'єктивну та об'єктивну оцінки загроз, що уможливить забезпечення своєчасності виявлення проблемних ситуацій й удосконалення механізмів управління ними.

Виходячи із зазначеної актуальності проблеми дослідження та ступеня її розробленості в науковій літературі, ми ставимо **метою** цієї статті окреслення ролі, особливостей вимірювання й аналізу якісних суб'єктивних, кількісних об'єктивних соціальних показників у системі комплексного соціологічного моніторингу безпеки життєдіяльності особистості.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Соціологічний моніторинг загроз безпеці життєдіяльності особистості здійснюється задля оперативного діагностування стану проблемної ситуації, яка повинна своєчасно сигналізувати про негативні тенденції змін. Саме тому базові індикатори моніторингу мають бути високоінформаційними, разом із тим їх кількість повинна бути оптимальною для оцінки ситуації, інакше їх важко буде аналізувати й прийняти адекватне управлінське рішення на основі отриманих узагальнень.

Ще однією специфічною властивістю системи базових індикаторів є їх здатність одночасно відображати поточний стан та оперативну динаміку. Тому завдання їх вибору для подальшого соціологічного вимірювання є індивідуальним для кожного конкретного дослідника, проте деякі загальні рекомендації все ж таки можуть бути надані.

Традиційно в ролі інтегрального показника безпеки життєдіяльності особистості розглядають тривалість її життя, проте, зважаючи на багатофакторність і багатоаспектність механізмів забезпечення особистісної безпеки, потрібно обґрунтувати доцільність створення нової методики комплексної оцінки особистісної безпеки, яка б уключала перелік об'єктивних та суб'єктивних показників, що утворює систему мінімальної конфігурації, проте для досягнення конкретної мети може бути розширений і доповнений.

Перш ніж перейти до аналізу сутнісного наповнення зазначених вище груп показників, спробуємо пояснити дилему оцінки безпеки крізь призму співвідношення об'єктивного та суб'єктивного її складників.

Діяльність людини як об'єкта й суб'єкта безпеки реалізовується в нерозривному взаємозв'язку з навколишнім середовищем, формуючи складну систему «людина – середовище», провідне завдання якої – забезпечення безпеки життєдіяльності. Основний елемент цієї системи – людина, яка водночас виступає об'єктом захисту, засобом забезпечення безпеки й джерелом небезпеки. Вона прямо чи опосередковано включена до складноорганізованої системи соціальних відносин і виконує активно-творчу, пасивно-споглядальну та руйнівну функції.

Безпека людини в широкому її розумінні – це стан повного фізичного, соціального й духовного благополуччя, яке визначається внутрішніми (спадковість, фізичне та психічне здоров'я) й зовнішніми (природне, антропогенне, техногенне, соціальне середовище) чинниками. Суб'єктами безпеки людини

виступають держава та її соціальні інституції, усі дії яких повинні відповідати законам й узгоджуватися за основи балансу інтересів особистості, суспільства, держави, а також їх взаємної відповідальності за забезпечення безпеки.

Сприйняття людиною станів особистісної й колективної безпеки залежить від наявної системи цінностей, світогляду, побутової моди. Щодо індивідуалістської світоглядної позиції безпека особистості не завжди залежить від колективної безпеки. Обернений зв'язок можемо спостерігати в умовах колективістської світоглядної парадигми, коли будь-яке відхилення від загальноновизнаних соціальних норм у поведінці конкретної людини сприймається насамперед як загроза безпеці суспільства, а вже потім, якщо вона взагалі існує, – як загроза безпеці самої особистості, зокрема в значенні можливостей самовизначення.

Саме поняття «безпека» має відносний характер, адже абсолютної безпеки не існує й бути не може. Та чи інша сукупність небезпек завжди існує для будь-якого об'єкта. Потенційна жертва небезпек може суб'єктивно відчувати свою безпеку, але це означає лише те, що вона свідомо чи несвідомо встановлює для себе визначену міру прийнятної для себе небезпек або загрози. У випадку, коли ця небезпека чи загроза розглядається як прийнятна, людина відчуває себе в безпеці.

Визначення міри прийнятності загроз або небезпек – доволі складне завдання, що виконується з урахуванням наявного соціального досвіду, результатів прогнозування розвитку загроз, небезпек, наявності засобів мінімізації їх негативного впливу, присутності тієї чи іншої сторонньої допомоги. Велику роль в успішності цього процесу відіграє адекватність сприйняття небезпек. Похибки в оцінюванні небезпек, тобто їх недооцінка чи переоцінка, зазвичай, є першопричиною подальших проблем у системі управління безпекою.

По суті, усі способи забезпечення безпеки є зовнішніми проявами розв'язання тієї чи іншої суперечності, розвиток яких детермінує появу серйозних перешкод його нормальній життєдіяльності або навіть загибель. Як і будь-яке інше протиріччя, це передбачає низку етапів розвитку: наростання суперечності (конфронтація), перехід від конфронтації до стабілізації; послаблення або усунення протиріччя (стабілізація ситуації). У методологічному плані для дослідження проблем безпеки важливою вважається класифікація видів безпеки, що проводиться стосовно об'єкта й суб'єкта безпеки, засобів її досягнення, мети, процесу й результату забезпечення. За характером адресної спрямованості й ролі суб'єктивного чинника у виникненні небезпек для життєдіяльності людини, соціуму виокремлюють такі категорії, як виклик, ризик, загроза, небезпека.

Виклик являє собою сукупність обставин, які не обов'язково безпосередньо загрожують об'єкту безпеки, проте вимагають адекватного й своєчасного реагування на них.

Ризик – це можливість виникнення небажаних наслідків діяльності суб'єктів як потенційна небезпека невдало прийнятого рішення або ж безпосередньо конкретна дія з передбачуваними наслідками.

Загроза є небезпекою на стадії переходу з можливості до реальності, намір або демонстрація готовності одних суб'єктів завдати шкоди іншим. Натомість сама небезпека є можливим або реальним явищем, що спроможне нашкодити суспільству, навколишньому середовищу, викликати деградацію, завадити розвитку або навіть і знищити людство.

Будь-який дискурс про безпеку, за словами Б. Бузана, має інтерсуб'єктивний характер, адже конструюється суб'єктом чи групою суб'єктів і виноситься на обговорення суспільству або конкретній соціальній групі: якщо вони не розділяють занепокоєння тих, хто проголошує небезпеку й загрозу, то останні не можуть реалізувати свої стратегії щодо забезпечення захисту, а також своїх власних інтересів [7]. Ці міркування унаочнюються в трактуванні поняття «безпека життєдіяльності особистості», яке у своєму формулюванні містить елемент індивідуалістського, підкреслюючи аксіологічний характер та ціннісне навантаження як суб'єктивність дискурсу про безпеку людини в будь-якому форматі – побутовому або ж науковому. Іншими словами, наукове розуміння безпеки особистості пов'язане з індивідуальними тривогами, страхами щодо загроз безпеці на рівні конкретної особистості, малих соціальних груп, спільнот, суспільства в цілому.

Деталізуючи процес формування суб'єктивної оцінки стану безпеки, насамперед зазначимо, що відображення дійсності й створення фізичної картини світу у свідомості людини відбувається в процесі його пізнання. Однак людина не лише накопичує об'єктивно-логічні знання, а й формує своє ставлення до них. Тобто паралельно з формуванням об'єктивної картини світу відбувається створення визначеної системи цінностей, заснованої на оцінці дійсності. Отже, оцінка як екстралінгвістичне явище являє собою розумовий акт, у межах якого суб'єкт формує своє ставлення до об'єкта.

Розділяючи оцінки дійсності на об'єктивні й суб'єктивні, Н. Арутюнова виокремлює такі їх три категорії: сенсорні, пов'язані з відчуттями; фізичні й психічні; раціоналістичні, детерміновані практичною

діяльністю, інтересами й повсякденним досвідом [1]. Зазвичай, оцінка містить такі структурні елементи, як об'єкт, що порівнюється; об'єкт (ідеал, еталон), із яким відбувається порівняння; основа для порівняння (властивість, характеристика, за якими здійснюються порівняння); суб'єкт оцінки (індивід, із погляду якого відбувається оцінювання). Цей факт дає підстави для висновку про те, що будь-яка оцінка за своєю суттю є диминутною (заниженою), адже, з одного боку, оцінка є раціональною, квантитативною (кількісно розмірною), з іншого – суб'єктивною за шкалою «добре–погано».

Е. Чернявська, визначаючи провідні відмінності емоційних, оцінних та експресивних суджень, акцентує увагу на тому, що в оцінних судженнях міститься інформація про ціннісну значимість будь-якого об'єкта для суб'єкта, у той час як експресивне повідомлення спрямоване на реципієнта, емоційна оцінка виражає конкретні почуття [6]. Ми розділяємо позицію Н. Канашиної [4] про те, що оцінка й емоції можуть існувати окремо одне від одного, оскільки раціональна оцінка може не передбачати емоцій, а емоції можуть бути виражені засобами (наприклад інтонація, вигук), що не передають оцінного судження.

У соціальному бутті суб'єктивне та об'єктивне не можуть існувати одне без одного, перебуваючи повсякчасно в боротьбі і єдності. Усезагальний матеріальний феномен відображення дійсності є рефлексією об'єктивного стосовно суб'єктів пізнання, оскільки з появою в людини свідомості виникає проблема якості відображення й достовірності знання, здобутого нею. Суб'єктивний складник виражає вплив людей на об'єктивні умови, розкриваючи сутність рушійних сил історії, значення практики в змінах дійсності, пояснюючи зворотний вплив соціально-психологічних явищ на базис, передусім за рахунок того, що в практичній діяльності об'єктивний та суб'єктивний компоненти виступають як взаємопов'язані, взаємодіючі сторони одного й того самого явища, процесу.

Говорячи про об'єктивні кількісні показники оцінки стану безпеки, зазначимо, що вони характеризують тенденції й закономірності соціального розвитку, ефективність діяльності системи забезпечення безпеки життєдіяльності. Натомість суб'єктивні індикатори дають змогу оцінити рівень організації процесів життєдіяльності з урахуванням соціально-психологічних особливостей окремих індивідів, їхнього світогляду, системи ціннісних орієнтацій, рівня ситуативного занепокоєння, усвідомлення рівня захищеності, безпеки функціонування та розвитку.

Так, до об'єктивних кількісних критеріїв, які мінімально можливо, але достатньо адекватно дадуть змогу схарактеризувати стан безпеки життєдіяльності, пропонуємо віднести природогенні (екологічні характеристики стану довкілля), техногенні (діяльність потенційно небезпечних радіоактивних, біологічних, гідродинамічних об'єктів та її наслідки), соціогенні (економічні, демографічні, соціальні).

Серед суб'єктивних критеріїв акцентуємо увагу на необхідності визначення індексів тривожності, страху, схильності до ризику, незахищеності, довіри й упевненості в майбутньому.

Індекс тривожності як індивідуальна соціально-психологічна особливість особистості, яка детермінована слабкістю нервових процесів, особливостями темпераменту та виявляється визначеним рівнем тривоги, схильності переживати тривожний стан, пов'язаних із її сприйняттям й оцінками різних подій соціального буття. Для визначення цього індексу співробітники Gallup International/WIN пропонують таке формулювання напівзакритого питання опитувальника «Які з названих проблем викликають у Вас найбільше занепокоєння?». Серед запропонованих варіантів відповідей – терористичні акти, глобальне потепління, нестача води й продовольства, глобальна економічна криза, громадянські війни в арабських країнах, розповсюдження ядерної зброї й ін. [5].

Індекс страху визначається усвідомленням імовірності настання події, що спричиняє завідомо негативний вплив на життя особистості. Соціологи Всеросійського центру опитування громадської думки пропонують обчислювати цей показник, аналізуючи відповіді респондентів на табличне запитання «Як Ви оцінюєте ймовірність настання таких проблем у Вашому житті?», де для вказаного переліку проблем (міжнародна напруга, конфлікти між країнами, військові дії; подорожчання товарів, знецінення заощаджень; повені, землетруси, інші стихійні лиха; проблеми зі здоров'ям; зростання злочинності; конфлікти всередині країни; зубожіння населення; втрата роботи; конфлікти в родині, із близькими) визначаються такі ймовірності їх настання, як повністю впевнений(на), що відбудеться; думаю, що відбудеться; радше відбудеться; найімовірніше не відбудеться; думаю, що не відбудеться; повністю впевнений(на), що не відбудеться [3].

Індекс незахищеності, запропонований для вимірювання співробітниками аналітичного центру «Левада-Центр», є загальним показником динаміки масових настроїв населення, відображає стан діяльності правоохоронних органів, прокуратури, судових структур, містить такі складники, як рівень занепокоєння проблемою беззаконня, свавілля правоохоронних органів щодо подій, які відбуваються в країні; побоювання людей стосовно можливості стати жертвою беззаконня та свавілля правоохоронних, судових органів, прокуратури; рівень захищеності людей від подібних ситуацій [2].

Індекс довіри й упевненості в майбутньому характеризує певний стан психологічного внутрішнього спокою людини, що проявляється за відсутності подразників і переживань.

Схильність до ризику (ризикованість) – властивість особистості, що виражається в постійному прагненні використовувати нові можливості, які відриваються світом. Поняття «схильність до ризику» та «готовність до ризику» не тотожні, хоча й дуже близькі між собою. Під «схильністю до ризику» розуміємо особистісну характеристику, на яку не мають визначального впливу умови довкілля та відсутні об'єктивні мотиви ризикованих дій. «Готовність до ризику» є більш загальним поняттям, оскільки до нього входять і ситуативні чинники, стосовно яких виникає така готовність, особистісні мотиви, а також умови навколишнього середовища. У складі ризикованості потрібно виокремити психологічну готовність до ризику, пов'язану з усвідомленням загрози своїй тілесній недоторканності; соціальну – визначену прагненням діяти незвичним способом, незважаючи на штампи або схвалення інших; фінансову – пов'язану з витратами за наслідки ризику.

Останній із зазначених індексів особливо цікавий із погляду можливості вимірювання готовності людини відійти від особистісної безпеки заради колективної, що уможлиблює виокремлення таких груп особистостей: особи, котрі припускають ризик заради розвитку (представники цієї групи спроможні відмовитися від стабільних, безпечних умов за високої особистісної значущості досягнення мети розвитку); особи, які припускають ризик на основі детального розрахунку високої ймовірності успіху (люди, котрі вчиняють свідомий, вільний вибір на користь розвитку або частково відмовляються від особистісної безпеки за умови впевненості в позитивному результаті досягнення поставленої мети); особи, які не допускають відмови від особистісної безпеки.

За умови взаємодії з довкіллям для забезпечення особистісної безпеки суб'єкт використовує наявні в нього резерви захищеності, у зв'язку з чим постає питання про їх джерела. Виділяють два основні підходи до забезпечення безпеки життєдіяльності особистості, які певною мірою доповнюють один одного. Згідно з першим із них, забезпечення стану безпеки залежить від усунення небезпек. Натомість другий передбачає оперативну мінімізацію негативного впливу небезпек, успішність якої залежить від особистісних характеристик суб'єкта. У цьому випадку особистісна безпека визначається як здатність людини зберігати фізичне, психічне, матеріальне благополуччя за умови його цінності для неї, як за наявності, так і відсутності впливу небезпек ззовні, а також можливості його подальшого розвитку без значної шкоди для неї самої. Інакше кажучи, за такого розуміння джерелом особистісної безпеки суб'єкта, значною мірою є він сам, насамперед забезпечуючи мобільність реагування на небезпеку в ситуаціях затримки або повної відсутності допомоги з боку суспільства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Визначаючи безпеку життєдіяльності як складову частину втілення культури безпеки, що являє собою складне утворення й передбачає формування мотивації безпеки життєдіяльності, спрямування базової культури безпечної поведінки, розвиток таких компетенцій, як сформованість комплексу знань і навичок сучасного розпізнавання можливих загроз безпеці, знання стандартних правил поведінки в екстремальних ситуаціях, уміння реалізовувати дії щодо самозбереження, потрібно аргументувати вибір саме суб'єктивних показників оцінки загроз. Подальша розробка запропонованого методичного підходу дасть змогу, акцентуючи увагу на невідповідності наявної системи захисту від небезпек, загроз реальним запитам і потребам соціуму, розширити наявні у вітчизняній науковій думці методики оцінки інтегрального індексу безпеки життєдіяльності особистості (зокрема обчислення індексу сталого розвитку М. Згуровського та Б. Ковальова, еколого-економічного індексу розвитку регіонів О. Шкарупи, кризового індексу якості життя Л. Беляєвої, індексу соціального самопочуття Є. Головахи й Н. Паніної, інтегрального індексу національної безпеки А. Качинського), а також визначити причини загострення соціальних суперечностей у сфері безпеки, забезпечити подальший розвиток процесів безпечного функціонування та розвитку як конкретної особистості, так і суспільства в цілому.

Джерела та література

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – 2-е изд., испр. – Москва : Языки рус. культуры, 1999. – 896 с.
2. «Индекс произвола правоохранительных органов» оценки социологов и комментарии правозащитников [Электронный ресурс]. – Москва : Общественный вердикт, 2005. – 100 с. – Режим доступа : http://publicverdict.ru/library_zip/index_proizvol.pdf
3. Индекс страхов [Электронный ресурс]. – 2017. – Режим доступа : https://wciom.ru/news/ratings/indexs_straxov/.
4. Канашина Н. Н. Субъективная оценка как компонент коннотации диминутивных дериватов в русском и немецком языке / Н. Н. Канашина // Филология и лингвистика: проблемы и перспективы : материалы Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, июнь 2011 г.). – Челябинск : Два комсомольца, 2011. – С. 29–33.

5. Мир беспокоят теракты и глобальное потепление [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа : http://romir.ru/studies/515_1383681600/.
6. Чернявская Е. А. К вопросу о семантике оценки и способам ее выражения в современном русском языке / Е. А. Чернявская. – Москва : Просвещение, 2001. – 147 с.
7. Buzan B. New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century / B. Buzan // *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944). – 1991. – Vol. 67, No. 3. – P. 431–451.

References

1. Arutyunova, N. D. (1999), *Language and the world of man*. 2nd edition, Moscow : Languages of Russian culture, 896 p.
2. «Index of arbitrariness of law enforcement bodies» evaluation of sociologists and comments of human rights defenders (2005), Moscow : Public verdict, 100 p., http://publicverdict.ru/library_zip/index_proizvol.pdf
3. *Index fears* (2017), https://wciom.ru/news/ratings/indeks_straxov/
4. Kanashina, N. N. (2011), *Philology and linguistics: problems and perspectives: materials of International scientific conference* (Chelyabinsk, June 2011), Chelyabinsk : Two Komsomolets, Pp. 29–33.
5. *The world is concerned about terrorist attacks and global warming* (2013), http://romir.ru/studies/515_1383681600/
6. Cherniavsky, E. A. (2001), *Toward the question about the semantics of evaluation and ways of its expression in modern Russian language*, Moscow : Education, 147 p.
7. Buzan, B. (1991), *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*, *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944), Vol. 67, No. 3, Pp. 431–451.

УДК 316.621:32(4)

Громадсько-політична активність населення європейських країн

Світлана Сальнікова –

кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології
та соціальної роботи,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
E-mail: sv.salnikova@gmail.com

Тетяна Тимчук –

магістр спеціальності «Соціологія»,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
Луцьк, Україна
E-mail:
timchuk.tania1995@gmail.com

Задля порівняльного аналізу громадсько-політичної активності жителів європейських країн застосовано методологічний підхід Європейського соціального дослідження (ЄСД, 2010–2012–2014). Зокрема, аналізуючи політичний складник основного поняття, ми виявили, що висока зацікавленість політикою передбачає більш активну участь у національних виборах, роботу в організаціях політичного та неполітичного спрямування, практику звернень до політичних діячів. Найбільше цікавиться політикою населення країн із високим рівнем життя (Німеччини (21,1 %), Данії (20,5 %), Ізраїлю (16,6 %), Швеції (18,0 %), Швейцарії (16,4 %), Великобританії (16,0 %)).

Згідно з Індексом громадсько-політичної активності (О. Боровський), до групи країн-лідерів входять Швеція (0,33), Фінляндія (0,28), Німеччина (0,27), Франція (0,26), Данія (0,24), Норвегія (0,24). Усі держави Східної Європи займають найнижчі сходинки рейтингу. Результати методики верифікують попередні висновки про те, що населення країн із високим рівнем життя є активним учасником політичного життя держави.

Жителі тих країн, які більше довіряють парламенту своєї держави, частіше звертаються до представників влади різного рівня (трійка лідерів – Норвегія, Данія, Швеція), і навпаки. Вплив довіри до інституцій на громадсько-політичну активність потребує додаткового вивчення.

Received: April, 2017
1st Revision: April, 2017
Asseped: May, 2017

Ключові слова: громадянські практики, зацікавленість політикою, участь у голосуванні на виборах, практика звернення громадян, інституційна довіра.

Salnikova Svitlana, Tymchuk Tetyana. Public-Political Activity of the Population of European Countries. Participation of the community in political processes is not only an important feature of the society «democraticity», but also a necessary condition for maintaining its stability and development.